

Milletvekilleri İçin Evrensel Etik Kuralları: Hukukun Avukatlardan Beklediği İlkeler, Yasaları Oluşturanlara İlham Vermelidir

Yazan: Andy J. Semotiuk

CEED

JUN 15, 2026

Etik, mahkeme salonunun kapısında son bulmamalıdır; yasaları yapanlar, dürüstlük, hesap verebilirlik ve kamu güveni konusunda en yüksek standartlara uymakla yükümlü olmalıdır.

Kanada, Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık veya Avrupa Birliği gibi farklı yargı bölgelerinde avukatlar, kapsamlı bir şekilde geliştirilmiş etik kurallara tabidir. Bu kurallar, mesleki yetkinlik, dürüstlük, bağımsızlık,

müvekkile sadakat, mahkemeye karşı dürüst ve açık davranma ile hukukun üstünlüğünü koruma yükümlülüğünü içerir.

Ancak dikkat çekici bir asimetri varlığını sürdürmektedir: Hukuku *uygulayanlar* sıkı bir denetime tabidir; hukuku *oluşturanlar* ise genellikle değildir.

Yasama organı üyeleri çok daha büyük bir güce sahiptir. Onlar, tüm toplumu yöneten kuralları şekillendirir. Buna rağmen birçok demokraside, onlara ilişkin etik yükümlülükler belirsiz kalmakta, yeterince uygulanmamakta veya siyasi olarak manipüle edilmektedir.

Avukatlardan, mahkeme görevlisi ve adaletin koruyucusu olarak hareket etmeleri bekleniyorsa, yasama organı üyelerinden de en az aynı düzeyde —hatta daha yüksek bir standartta— sorumluluk taşımaları beklenmelidir.

Aşağıda, mevcut hukuk etiği ilkelerine dayanan ve demokratik yönetimin gerçeklerine uyarlanmış bir ****Yasama Organı Üyeleri için Evrensel Etik Kuralları**** önerisi yer almaktadır.

1. Hukukun Üstünlüğüne Karşı Yükümlülük

Avukatlar, müvekkillerinin çıkarlarıyla çelişse bile hukukun üstünlüğünü korumakla yükümlüdür.

Yasama organı üyeleri ise daha da yüksek bir standarda tabi tutulmalıdır: Anayasal düzeni, yargı bağımsızlığını veya temel hakları zedeleyen yasaları çıkarmamalı, desteklememeli veya hoş görmemelidirler.

Bu ilke, çeşitli anayasal yemin metinlerinde ve uluslararası normlarda (örneğin Venedik Komisyonu standartları) zaten yer almaktadır. Ancak bu ilke, bağlayıcı olmaktan ziyade sembolik olarak ele alınmaktadır.

****Önerilen standart:**** Milletvekilleri, anayasal normları bilerek ihlal eden veya demokratik kurumları zayıflatan düzenlemeleri desteklemekten kaçınmalıdır.

2. Dürüstlük ve Doğruluk Yükümlülüğü

Avukatlar, mahkemeleri yanıltamaz veya dürüst olmayan davranışlarda bulunamazlar.

Oysa milletvekilleri, sonuçlarına aldırmadan rutin olarak bilerek yanlış kamu açıklamaları yapmaktadır.

Bazı yargı bölgelerindeki mevcut parlamento kuralları “Meclisi yanıltmayı” yasaklamaktadır, ancak bu kuralların uygulanması nadirdir ve genellikle partizanca bir nitelik taşır.

****Önerilen standart:**** Milletvekilleri, yasama tartışmalarında, kamuoyuna yaptıkları açıklamalarda veya resmi yazışmalarda bilerek gerçekleri çarpıtmamalıdır. Kasıtlı aldatma, anlamlı yaptırımları gerektirmelidir.

3. Yetkinlik Yükümlülüğü

Avukatlar, yetkin bir temsil sunmakla yükümlüdür; yani, meslekleriyle ilgili yasaları ve olguları anlamaları gerekir.

Buna karşılık milletvekilleri, çoğu zaman okumadıkları veya anlamadıkları karmaşık yasalar hakkında oy kullanırlar.

Siyasi sistemler milletvekillerinin avukat olmasını şart koşmasa da, onların bilinçli ve bilgili bir yargıda bulunmasını gerektirir.

****Önerilen standart:**** Milletvekilleri, destekledikleri veya karşı çıktıkları yasaların içeriğini, etkilerini ve sonuçlarını anlamak için makul bir çaba göstermelidir. Körü körüne partizanlık, bilgisizliği mazur göstermez.

4. Kamu Yararına Sadakat Yükümlülüğü

Avukatlar müvekkillerine sadakat borçludur. Teorik olarak, milletvekilleri ise kamuya sadakat borçludur.

Ancak parti disiplini, bağışçıların etkisi ve kişisel hırslar bu görevi sıklıkla saptırmaktadır.

Birçok yargı alanında çıkar çatışması düzenlemeleri mevcuttur, ancak bunlar genellikle dar kapsamlı ve reaktif niteliktedir.

****Önerilen standart:**** Milletvekilleri, kişisel, mali veya partizan çıkarların üzerinde kamu yararını öncelikli tutmalıdır. Bu, hem fiili çıkar çatışmalarından hem de uygunsuzluk izleniminden kaçınmayı içerir.

5. Bağımsızlık Yükümlülüğü

Hukuk etiği, müvekkillerden, hükümetlerden veya üçüncü taraflardan gelen aşırı etkiye karşı bağımsızlığı vurgular.

Yasama organı üyeleri, lobiciler, bağışçılar ve parti liderliğinin sürekli baskısına maruz kalmaktadır.

Lobicilik demokratik sistemlerin meşru bir parçası olsa da, şeffaf olmayan etki meşru değildir.

****Önerilen standart:**** Milletvekilleri, uygunsuz dış baskılardan bağımsız hareket etmeli ve lobi faaliyetleri ile mali ilişkiler dahil olmak üzere karar

alma süreçleri üzerindeki önemli etkileri açıklamalıdır.

6. Şeffaflık Yükümlülüğü

Avukatlar, uygun kayıtları tutmalı ve çoğu durumda ilgili bilgileri müvekkillerine ve mahkemelere açıklamalıdır.

Milletvekilleri kamusal alanda faaliyet gösterir ve daha yüksek bir şeffaflık standardına tabi tutulmalıdır.

Birçok yargı alanında halihazırda mali beyanlar zorunludur, ancak bu beyanlar genellikle eksik veya yorumlanması zordur.

****Önerilen standart:**** Milletvekilleri, mali çıkarları, hediyeleri, lobi faaliyetlerini ve olası çıkar çatışmalarını açık, erişilebilir ve zamanında açıklamalıdır.

7. Hesap Verebilirlik Yükümlülüğü

Avukatlar, meslek kuruluşları tarafından disiplin yaptırımlarına tabidir. Bu yaptırımlar arasında para cezaları, meslekten geçici uzaklaştırma veya barodan ihraç yer alabilir.

Ancak milletvekilleri genellikle yalnızca sandıkta hesap verirler; bu da etik ihlalleri ele almak için çok sınırlı ve seyrek bir araçtır.

Etik komisyonları ve parlamento komiteleri mevcuttur, ancak çoğu zaman bağımsızlıktan veya yaptırım gücünden yoksundurlar.

****Önerilen standart:**** Milletvekilleri, etik ihlalleri soruşturma ve cezalandırma konusunda gerçek yetkiye sahip, bağımsız ve tarafsız denetim organlarına tabi olmalıdır.

8. Saygı ve Nezaket Yüklümlülüğü

Mahkemeler nezaketi şart koşar. Küfürlü veya düzeni bozan davranışlarda bulunan avukatlar bunun sonuçlarına katlanmak zorundadır.

Buna karşılık, yasama organlarında nezaketin giderek aşındığı görülmektedir; bu tür davranışlar ise genellikle medyanın ilgisi ve siyasi kazançla ödüllendirilmektedir.

Sert tartışmalar gerekli olsa da, söylemin bozulması halkın güvenini sarsar.

****Önerilen standart:**** Milletvekilleri, saygılı ve gerçeklere dayalı tartışmalar yapmalı ve kişisel saldırılardan, nefret söyleminden veya kurumun saygınlığını zedeleyen davranışlardan kaçınmalıdır.

9. Gücün Kötüye Kullanılmasını Önleme Yüklümlülüğü

Avukatların hukuki süreçleri uygunsuz amaçlarla kullanması yasaktır.

Ancak milletvekilleri, usul araçlarını, olağanüstü yetkileri veya yasama boşluklarını partizan çıkarları için istismar edebilmektedir.

Örnekler arasında seçim bölgelerinin manipülasyonu, olağanüstü hâl yasalarının kötüye kullanılması veya yasama yoluyla siyasi muhaliflerin hedef alınması sayılabilir.

****Önerilen standart:**** Milletvekilleri, kişisel veya partizan çıkarlar için iktidarlarını pekiştirmek, muhalefeti bastırmak veya demokratik süreçleri manipüle etmek amacıyla yetkilerini kullanmamalıdır.

10. Hakları ve Azınlıkları Koruma Yükümlülüğü

Hukuk etiği, adalet ve haklara saygı dahil olmak üzere daha geniş kapsamlı adalet yükümlülüklerini kabul eder.

Milletvekilleri, haklar alanını şekillendirmede doğrudan bir role sahiptir. Ancak tarih, çoğunluğun azınlık haklarını ihlal edebileceğini ve zaman zaman ettiğini göstermektedir.

Uluslararası insan hakları çerçeveleri halihazırda devletlere yükümlülükler getirmektedir, ancak bireysel milletvekilleri nadiren kişisel olarak sorumlu tutulmaktadır.

****Önerilen standart:**** Milletvekilleri, yasaların temel haklara saygı göstermesini ve bireyleri veya grupları haksız bir şekilde ayrımcılığa maruz bırakmamasını sağlamalıdır.

11. Sorumluluk Görevi

Avukatlar, müvekkillerinin çıkarlarının koruyucusudur. Milletvekilleri ise kamu kurumlarının koruyucusudur.

Bu, mali sorumluluk, uzun vadeli planlama ve demokratik normların korunmasını içerir.

Kısa vadeli siyasi kazançlar genellikle uzun vadeli kurumsal hasara yol açar.

****Önerilen standart:**** Yasama organı üyeleri, kamu kaynaklarının ve kurumlarının bekçileri olarak hareket etmeli ve anlık siyasi çıkarlar yerine uzun vadeli toplumsal refahı önceliklendirmelidir.

12. Sürekli Etik Farkındalık Yükümlülüğü

Hukukçuların etik standartlar konusunda sürekli eğitim alması ve bu konuyu derinlemesine düşünmesi gerekir.

Yasama organı üyeleri, göreve başladıktan sonra nadiren yapılandırılmış etik eğitimi alırlar.

****Önerilen standart:**** Milletvekilleri düzenli etik eğitimi almalı ve görev süreleri boyunca bu ilkelere bağlılıklarını düzenli olarak yeniden teyit etmelidir.

Hukuk ile Yasa Yapma Arasındaki Uçurumu Kapatmak

Buradaki ironiyi gözden kaçırmak zordur: Mahkemelerde davaları savunan hukukçular, bu mahkemelerin yorumladığı yasaları yapanlara göre daha katı etik standartlara tabi tutulmaktadır.

Bu uçurum yalnızca akademik bir mesele değildir; somut sonuçları vardır: halkın güveninin sarsılması, kutuplaşma, yolsuzluk ve nihayetinde demokrasinin gerilemesi.

Yukarıda özetlenen ilkelerin çoğu, çıkar çatışması yasaları, açıklama yükümlülükleri, parlamento kuralları ve anayasal yeminler gibi düzenlemeler aracılığıyla, halihazırda farklı yargı bölgelerinde parçalı bir biçimde mevcuttur.

Ancak bu ilkeler tutarlılık, istikrar ve en önemlisi uygulanabilirlikten yoksundur.

Evrensel bir etik kurallar dizisi, suistimali ortadan kaldırmayacaktır. Ancak, siyasi sistemleri ve kültürel farklılıkları aşan, hukuk mesleğine

rehberlik eden ortak temel değerlere dayanan net bir kriter oluşturacaktır. Bu gereklilik, Batı demokrasilerinde olduğu kadar Rusya, Amerika Birleşik Devletleri ve Ukrayna için de aynı ölçüde geçerlidir.

Avukatlardan adalete hizmet etmeleri bekleniyorsa, yasa koyuculardan da adaleti *somutlaştırmaları* beklenmelidir.

Standart basit olmalıdır: yasayı yapanlar, onu uygulayanlar kadar en azından etik olmalıdır.

Bundan daha azı, hiçbir demokratik toplumun göze alamayacağı bir risktir.

Andy J. Semotiuk, son 10 yılda makaleleri bir milyondan fazla kişi tarafından okunan bir Forbes yazarıdır. Daha önce New York'ta BM muhabiri olarak çalışmış, Kanada'daki Southam News ve diğer haber kuruluşlarında görev yapmıştır. Üç yıl boyunca Kanada İnsan Hakları Komisyonu'nun Mahkeme Heyeti'nde görev yapmıştır. Kanada-Ukrayna Vakfı'nın eski başkanıdır ve řu anda Toronto merkezli Doęu Avrupa Demokrasi Merkezi'nde Kıdemli Danışman olarak görev yapmaktadır. Los Angeles'ta 10 yıl avukatlık yaptıktan ve New York'ta 5 yıl çalıştıktan sonra Toronto'ya dönmüş ve řu anda Pace Hukuk Bürosu'nda ABD ve Kanada göçmenlik hukuku alanında çalışmaktadır.